

ВІДГУК

професорки кафедри фізичної терапії

Харківської державної академії фізичної культури,

кандидата наук з фізичного виховання і спорту,

доцента Рубан Лариси Анатоліївни

на дисертаційну роботу Іванік Оксани Борисівни

«Формування мотиваційно-ціннісних пріоритетів осіб зрілого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи. Важливим напрямом демократичного розвитку української держави в сучасних умовах постає вивчення та осмислення гендерної проблематики. Сучасна людина перебуває під впливом ряду негативних чинників які пов'язані з малорухомим способом життя. Така ситуація загострює і так кризове становище зі здоров'ям осіб зрілого віку. Особи зрілого віку – основний контингент населення, який в основному зайнятий продуктивною працею, тому рухова активність людини зрілого віку складається не тільки з урахуванням стану здоров'я, фізичної підготовленості, статі, а і характеру трудової діяльності. Одним із важливих шляхів активізації рухової діяльності є залучення цього контингенту до різних форм фізкультурно-оздоровчої, спортивної діяльності. Розвиток інтересу і формування потреб людини залежать від володіння нею спеціальними знаннями. Результати діяльності у фізичній культурі є досконалість рухових умінь і навичок, високий рівень розвитку життєвих сил, моральний, естетичний, інтелектуальний розвиток.

Зростає соціальний попит суспільства на здорових громадян, якої б статі та віку вони не були. Мотивація до здорового способу життя це складний психологічний, фізіологічний, педагогічний процес від виникнення спонукання організувати здоровий спосіб життя до зміни поведінки в напрямку оздоровлення.

Мотиваційні пріоритети та ціннісні орієнтації осіб зрілого віку можуть бути досить різними, і вони визначають ступінь їх готовності до активних фізичних занять. Значущим фактором сприяння мотивації є диференційований підхід з урахуванням гендеру, як наслідок існування деяких стереотипів. Нажаль, гендерні стереотипи, закладені ще в дитинстві та є складовою поведінки індивіда. З огляду на гендерну проблематику дорослого населення до фізичної культури, особливості відношення до фізкультурної сфери чоловіків і жінок зрілого віку існує потреба в розробці підходів до формування мотиваційно-ціннісного ставлення осіб зрілого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Саме тому, дисертаційне дослідження Іванік Оксани Борисівни є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр., згідно з темою кафедри теорії і методики фізичного виховання 3.12 «Теоретико-методичні основи вдосконалення програмно-нормативних засад фізичної підготовки дітей, підлітків і молоді» (номер державної реєстрації 0116U001626) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр., згідно з темою кафедри теорії і методики фізичного виховання 3.3 «Удосконалення системи педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей, підлітків і молоді в закладах освіти» (номер державної реєстрації 0121U108938).

Уваги заслуговує **наукова новизна** одержаних результатів:

- уперше визначені організаційно-методичні умови формування мотивації до систематичних занять оздоровчо-рекреаційною руховою активністю з урахуванням гендерних особливостей чоловіків і жінок зрілого віку для підвищення їхньої рухової активності до належного рівня, здійснення відповідного педагогічного контролю з боку фітнес-інструкторів, а також врахування мотивації до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в різні

декади життя, підґрунтям якої є інформаційні, мотиваційні та діагностичні компоненти;

- уперше встановлено взаємозв'язок між психологічною сферою, потребоно-мотиваційною сферою, руховою активністю осіб зрілого віку та їх фізичним станом;

- уперше з'ясовані лімітуючі та стимулюючі фактори формування мотивації до самовдосконалення засобами фізичного виховання чоловіків і жінок зрілого віку в різні вікові декади залежно від гендерних особливостей;

- уперше систематизовані мотиваційні установки чоловіків і жінок щодо занять різними видами рухової активності та надані рекомендації до їх використання;

- доповнено дані про мотиваційно-ціннісні пріоритети осіб зрілого віку у виборі виду рухової активності залежно від гендерних особливостей.

Отримані здобувачкою наукові результати мають суттєве **практичне значення**, що підтверджено актами впровадження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів забезпечено оптимальними розмірами вибірок учасників дослідження, а саме 297 осіб (чоловіків – 152 в віці від 22 до 60 років; жінок – 145 в віці від 21 до 55 років); логічною і послідовною побудовою дослідження (реалізованого впродовж 2017–2023 рр. із послідовним розв'язанням завдань дослідження під час кожного із чотирьох етапів). Автором застосовано інформативні методи математичної обробки, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Для аналізу взаємозв'язку між параметрами, що досліджувалися, використовувався кореляційний аналіз. У разі відповідності експериментальних даних нормальному закону розподілу розраховувався коефіцієнт кореляції Пірсона, а для вимірювання тісноти і напрямку зв'язку між якісними змінними – коефіцієнт кореляції Крамера V. Для розподілу всієї чисельності об'єктів з метою більш компактного опису сукупностей був задіяний факторний аналіз, за допомогою якого встановлено фактори, що

детермінують схильності та визначають спрямованість засобів фізкультурно-оздоровчих занять для осіб зрілого віку залежно від статі та вікової групи. У ході перевірки статистичних гіпотез було прийнято рівень значущості $\alpha=0,05$ ($p<0,05$).

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Зміст роботи, її структурних елементів (анотації, вступу, розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків) відповідає сучасним вимогам. Робота характеризується логічною єдністю. У вступі глибоко обґрунтовано актуальність теми дослідження, коректно сформульовано його мету та завдання; вказується зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; подано об'єкт, предмет, методи (методики та інструменти) дослідження; означено наукову новизну та практичну значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У першому розділі представлено аналіз науково-методичної літератури з метою визначення потреб, мотивів та інтересів осіб зрілого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Доведено, що суспільство так чи інакше формує відмінності в чоловічих і жіночих соціальних ролях, поширює і підтримує соціальні і культурні стереотипи, завдяки чому, процес виховання починаючи з дитинства впливає на формування гендерних норм. Врахування гендерних особливостей під час аналізу мотивації до рухової активності осіб зрілого віку представляється найважливішим принципом для вдосконалення набуття гендерних пріоритетів у сфері фізичного виховання.

Детальний аналіз та узагальнення даних робіт вітчизняних і зарубіжних вчених дозволили автору зробити ґрунтовні висновки, які носять об'єктивний характер. Автором ретельно підібрана бібліографія до теми дисертаційної роботи, список якої складається з 212 найменування.

У другому розділі пошукувач надає опис методів та методик дослідження і висвітлює хід організації дослідження. Слід відзначити кваліфікований добір використаних дисертантом методів та методик

дослідження, які доповнюють один одного, забезпечують комплексність вирішення завдань дослідження та свідчать про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Так, аналіз спеціальної та науково-методичної літератури сприяв систематизації наукових праць, котрі розкривають стан наукової проблеми, виокремленню найсуттєвіших гендерних особливостей у віковому аспекті при застосування оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

У третьому розділі детально представлено аналіз мотивів та інтересів що до оздоровчо-рекреаційної рухової активності осіб зрілого віку, який засвідчив про їх відмінності в яких явно простежуються відзнаки за гендером і за віковим принципом. Проведені здобувачем дослідження особливостей статевої приналежності індивідуумів за методикою Сандри Бем засвідчили, що в чоловіків маскулінний психотип превалює над фемінінним, у жінок фемінінний над маскулінним в усіх вікових групах. Кількість респондентів з андрогінною гендерною ідентичністю у чоловіків і жінок варіюється залежно від віку. Визначено чинник зниження рухової активності з віком, як фактор, який впливає на якість життя. У ході аналізу показників тесту SF-36 було виявлено, що відповідно до вікових діапазонів показники шкал за SF-36 не залежно від статі знижуються, тобто якість життя з віком погіршується.

У четвертому розділі висвітлено результати дисертаційного дослідження, одним з яких є розробка технології формування мотивації осіб зрілого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Критеріями ефективності визначено підвищення рівня рухової активності, підвищення рівня задоволеності зовнішнім виглядом, формування мотивів та інтересів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, зменшення ризику розвитку серцево-судинних захворювань, покращення якості життя тощо. Аналіз результатів відповідей гендерного розподілу осіб зрілого віку показав чітку залежність самопочуття і відчуття впливу зовнішніх факторів від психотипу.

У п'ятому розділі авторкою висвітлено дискусійні питання, узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну

значущість. Дисертантом показано вміння логічно аналізувати, узагальнювати й зіставляти власні наукові результати з даними, наявними у джерелах фахової літератури, й критично їх оцінювати. На основі виконання поставлених у роботі завдань і отриманих результатів здобувачка формулює висновки, які узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи, і дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. В результаті наукові дані розподілено на три рівні новизни: ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні та абсолютно нові наукові дані.

Висновки випливають зі змісту дисертаційної роботи, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, високим рівнем виконання поставленого наукового завдання, самостійністю у підходах до їх висвітлення. Роботу завершують інформативні додатки та коректний список використаних джерел. В цілому, аналізуючи зміст дисертаційної роботи, слід зазначити її чітку, логічну побудову, яка повністю відображає послідовне виконання заявлених завдань. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладання результатів теоретичних і емпіричних досліджень, наукових положень та висновків – науковим, доступний для сприйняття та використання. Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження. Поршень академічної доброчесності не виявлено. Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах, та представлені в тезах науково-практичних конференцій різного рівня. В опублікованих наукових роботах зі співавторами дисертант самостійно виконала експериментальну частину.

Наукові результати дисертації висвітлені в 13 наукових публікаціях: 4 статті в наукових виданнях із переліку наукових фахових видань України, одне з яких проіндексоване в базі даних Scopus (Q2); 1 стаття в періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q4); 4

публікації апробаційного характеру; 4 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Оцінюючи позитивно підготовлений матеріал при рецензуванні дисертаційної роботи Іванік О. Б. вважаю за необхідне звернути увагу на окремі зауваження та дискусійні положення:

1. Під час проведення дисертаційного дослідження були застосовані суб'єктивні методи дослідження, одним із яких був самопис фізичного розвитку. На нашу думку, автору слід було провести об'єктивне дослідження фізичного здоров'я осіб зрілого віку.

2. На нашу думку, в роботі доцільно було би відбити психологічні особливості жінок та чоловіків та систематизувати ці характеристики при розробці технології формування мотиваційно-ціннісних пріоритетів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

У порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

1. Вами було виявлено, що серед осіб жіночої біологічної статі зрілого віку з фемінінним психотипом більшість опитаних не бажають відвідувати фізкультурно-оздоровчі заняття. Як Ви вважаєте, які повинні бути мотивації для заохочення цієї категорії жінок?

2. На Вашу думку, які саме вправи та заняття можна рекомендувати чоловікам і жінкам маскулінного типу з наявною схильністю до розвитку серцево-судинних захворювань?

3. В розробленій Вами технології формування мотиваційно-ціннісних пріоритетів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності є принципи, такі як «Фізичне виховання», «Оздоровче тренування», «Оздоровчо-рекреаційна діяльність». Чи є відмінності дотримання цих принципів відповідно до вікової категорії та психотипу досліджуваних?

Вказані зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи та не знижують наукову і практичну значущість отриманих результатів дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Іванік Оксани Борисівни «Формування мотиваційно-ціннісних пріоритетів осіб зрілого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Іванік Оксана Борисівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (галузь знань 01 Освіта / Педагогіка).

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, професор кафедри фізичної терапії Харківської державної академії фізичної культури

Л. А. Рубан

Підпис Рубан Л. А. засвідчую
Проректор з НІР Харківської
державної академії фізичної культури

А.В. Губа